

Geografia fizyczna Polski w ćwiczeniach i pytaniach

Zestaw ćwiczeń dla studentów II roku geografii

NR 96

Jan Maciej Waga
Małgorzata Wistuba
Mariusz Rzętała

Geografia fizyczna Polski w ćwiczeniach i pytaniach

Zestaw ćwiczeń dla studentów II roku geografii

pod redakcją
Jana Macieja Wagi

Redaktor serii: Nauki o Ziemi
Andrzej T. Jankowski

Recenzenci

Elżbieta Mycielska-Dowgiałło
Wojciech Stankowski

Opracowanie ćwiczeń:

Mariusz Rzętała — 5, 6, 9, 11

Jan Maciej Waga — 1, 2, 3, 4, 7, 8, 12, 13

Małgorzata Wistuba — 10, 14

Przygotowanie pytań kontrolnych oraz opracowanie testów wraz z odpowiedziami
Małgorzata Wistuba

Redaktor

Barbara Todos-Burny

Projektant okładki

Paulina Tomaszewska-Cieply

Redaktor techniczny

Małgorzata Pleśniar

Korektor

Mirosława Żłobińska

Copyright © 2008 by

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 1644-0552

ISBN 978-83-226-1768-7

Wydawca

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice

www.wydawnictwo.us.edu.pl

e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Nakład: 250 + 50 egz. Ark. druk. 7,0 + wklejka +
13 s. zał. w kieszeni. Ark. wyd. 8,5. Przekazano do łamania
w kwietniu 2008 r. Podpisano do druku w czerwcu 2008 r.
Papier offset kl. III, 80 g Cena 18 zł

Łamanie: Pracownia Składu Komputerowego

Wydawnictwa Uniwersytetu Śląskiego

Druk i oprawa: Przedsiębiorstwo Miernictwa Górniczego,
Spółka z o.o., ul. Mikołowska 100a, 40-065 Katowice

Spis treści

	Wstęp (<i>Jan Maciej Waga</i>)	7
ĆWICZENIE 1	Ukształtowanie powierzchni terenu Polski	9
ĆWICZENIE 2	Rzeźba terenu Polski na tle struktur geologicznych. Wpływ endogenicznych i egzogenicznych czynników morfotwórczych na rozwój rzeźby terenu Polski. Część 1	11
ĆWICZENIE 3	Rzeźba terenu Polski na tle struktur geologicznych. Wpływ endogenicznych i egzogenicznych czynników morfotwórczych na rozwój rzeźby terenu Polski. Część 2	13
ĆWICZENIE 4	Surowce mineralne na tle budowy geologicznej Polski	15
ĆWICZENIE 5	Sieć rzeczna Polski	17
ĆWICZENIE 6	Jeziora i sztuczne zbiorniki wodne w Polsce	19
ĆWICZENIE 7	Warunki klimatyczne w Polsce	21
ĆWICZENIE 8	Regiony geobotaniczne Polski na tle rzeźby terenu, uwarunkowań litologicznych, glebowych i klimatycznych	23
ĆWICZENIE 9	Pobrzeże Gdańskie — analiza cech makroregionu położonego w strefie krajobrazów nadmorskich	25
ĆWICZENIE 10	Pojezierze Wałeckie — analiza cech mikroregionów położonych w strefie krajobrazu młodoglacjalnego	28

ĆWICZENIE 11	
Wysoczyzna Żelechowska — analiza cech mezoregionu położonego w strefie silnie przekształconej rzeźby glacialnej	31
ĆWICZENIA 12	
Góry Świętokrzyskie — analiza cech mezoregionu niskich, starych gór położonego w strefie krajobrazów wyżynnych	33
ĆWICZENIE 13	
Wyżyna Wschodniomłopolska — analiza cech podprovincji położonej w strefie krajobrazów wyżynnych	35
ĆWICZENIE 14	
Karpaty Zachodnie z Podkarpaciem — analiza cech prowincji położonej w strefie krajobrazów górskiego i nizinnego	38
Zestaw przykładowych pytań kontrolnych	41
Analiza treści fotografii prezentujących wybrane krajobrazy Polski	53
Wykaz fotografii	55

Wstęp

Geografia fizyczna Polski jest jednym z najważniejszych przedmiotów w trakcie studiów geograficznych. Odbywając ćwiczenia z tego przedmiotu, studenci poznają najistotniejsze zagadnienia dotyczące elementów systemu Ziemi i praw natury rządzących stosunkowo niewielkim fragmentem przestrzeni, jakim jest nasz kraj. Jednakże środowisko fizycznogeograficzne Polski jest tak zróżnicowane, a historia jego rozwoju tak złożona, że wiedza ta może znaleźć zastosowanie w procesie poznawania innych części zamieszkiwanej przez nas planety.

Reforma systemu studiów — wprowadzenie studiów licencjackich i uzupełniających magisterskich — spowodowała redukcję limitu godzin przeznaczonych w poprzednich latach na ćwiczenia z przedmiotów tworzących podstawy wiedzy geograficznej. Czas dostępny dzisiaj należy zatem wykorzystać bardziej efektywnie, więcej pracy własnej muszą w zdobywanie wiedzy wkładać sami studenci. Aby usprawnić i ujednoczyć proces dydaktyczny, autorzy niniejszego skryptu postanowili przygotować zestaw ćwiczeń z przedmiotu: „geografia fizyczna Polski”, adekwatny do współczesnych możliwości i potrzeb kształcenia na Wydziale Nauk o Ziemi Uniwersytetu Śląskiego. Uwzględnia on nie tylko minimum programowe, ale bierze także pod uwagę takie elementy, jak: kształcenie zwięzłej, treściwej wypowiedzi zarówno w piśmie, jak i obrazie (mapy, modele rysunkowe), jak również umiejętność przekazywania swych myśli w sposób czytelny dla odbiorców.

Każde z ćwiczeń składa się z dwóch części — graficznej, którą studenci powinni zaprezentować w postaci szkicu na mapie konturowej wraz z odpowiednio skonstruowaną legendą, oraz tekstowej — w postaci krótkiego, niezbędnego, lecz pełnego treści komentarza. Całość winna stanowić zatem przemyślaną, przejrzystą i zwięzłą konstrukcję zbudowaną z informacji graficznych i werbalnych.

Dodatковым zadaniem zawartym w ćwiczeniach jest analiza wpływu warunków fizycznogeograficznych na gospodarkę miejscowych społeczności bądź aspekty kulturowe.

W ćwiczeniach 9—13 dokonano autorskiego wyboru regionów i zagadnień. Wzorując się na nich, można wyjść z własnymi propozycjami. Załączono także 39 fotografii, których analiza pozwoli studentom zaprezentować cechy charakterystyczne dla różnych krajobrazów Polski.

Aby poprawnie wykonać ćwiczenia, należy zapoznać się co najmniej z zalecanymi materiałami kartograficznymi i literaturą, dokładnie przeanalizować pytania i polecenia, przemyśleć treść wypowiedzi i ustalić optymalną formę przedstawienia swych poglądów.

Niniejszy skrypt ma częściowo postać opracowania. Przygotowując go, posłużono się rozwiązaniami i doświadczeniami znanymi z wcześniejszych publi-

kacji o tym charakterze. Szczególnie cenna była pod tym względem publikacja zatytułowana *Ćwiczenia z geografii fizycznej Polski* autorstwa Wojciecha Stankowskiego, opublikowana w 1978 r. przez Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Profesor W. Stankowski we wstępie do *Ćwiczeń...* doskonale charakteryzuje istotę złożoności przedmiotu i sposobu dotarcia studenta do zrozumienia zależności zachodzących między elementami środowiska, tworzącymi obraz dzisiejszego terytorium Polski.

Ważnym elementem skryptu jest zestaw pytań pozwalających sprawdzić wiedzę studentów na temat komponentów środowiska fizycznogeograficznego Polski. Pytania te mogą stanowić podstawę ułożenia testu, który można przeprowadzić, używając specjalnego programu komputerowego na końcu cyklu zajęć dydaktycznych lub tradycyjnie — korzystając z długopisów oraz kart pytań i odpowiedzi. Oprócz oceny ćwiczeń wykonywanych cotygodniowo „na papierze”, weryfikacji podlega zatem także wiedza zdobyta w czasie ich przygotowywania — zapamiętana na dłużej.

Nieodzownym etapem zrozumienia rozwoju środowiska fizycznogeograficznego Polski jest jednak dyskusja, prowadzona ze studentami zarówno w czasie ćwiczeń kameralnych, jak i w terenie czy nawet na egzaminie końcowym.

Jan Maciej Waga